

Hayatlarını didik didik ettim

Mine Sultan Ünver, hanım ve valide sultanların hayatlarını kurgu romanlarla birleştiren bir yazar. En son Bezm-i Alem'i yazan Ünver kadın sultanları yazma süreci için 'Hakimiyet zor, evim envanter dolu, fakat nihayeti memnuniyet ve şükür' cümlelerini kuruyor.

Aysel Yaşa 00:00 Mayıs 04, 2014 Yeni Şafak

Hayatlarını didik didik ettim

Fotoğraf: Yeni Şafak

Muhteşem Yüzyıl, ekranlara gelmeye başladığından beri, Osmanlı tarihi oryantalizmden sonra ikinci bir derde muzdarip oldu. O da popüler tarih. Harem, entrika, güç savaşları derken gözler bir anda yüz yıllar evveline çevrildi. Haremden yaşayan kadınların hayatları da bu bağlamda didik didik edildi. Düz bir mantıkla baktığınızda bunda sıkıntı yok. Ama tarih denen olgu popülariteye kurban edilince asıl sıkıntı da buradan çıkıyor. Yazar Mine Sultan Ünver, haremden kadınlarla yüzümüze inen tüm perdeleri kapatarak bakan biri. Tarihin tozlu sayfalarında kaybolan hanım sultanların hayatlarını araştırarak, arşivleri didik didik eden Ünver'e 'hanım sultan uzmanı' demek hiç de yanlış olmaz.

TANZİMAT'IN ANNESİYDİ

Son kitabı Bezm-i Alem Derdi-i Aşk kitabı, geçtiğimiz ay Selis Yayınları'ndan çıkan Ünver bu kez II. Mahmud'un eşi, Sultan Abdülmecid'in annesi ve Tanzimat'ın valide sultanı Bezm-i Alem'i tanıtıyor bizlere. Bunu yaparken de hareme dair bilinen ezberleri alt üst ediyor. Osmanlı- Rus çekişmesi, sarayı ziyaret eden yabancı diplomatların yaşadıkları, genç yaşta sultan olan Abdülmecid döneminde olan biteni anlatan kitapta Bezm-i Alem'in sırdaşı Yüsrâ'nın gözüyle bakıyoruz döneme. Ceride-i Havadis'te erkek müstearıyla yazılar yazan Yüsrâ ve Bezm-i Alem'in sohbetleri, Kayseri Valisi Sulupaşa Hatun'u, yeryüzünün ilk bestekarı addedilen Dilhayat Kalfa, şairler, gazeteciler, Bab-ı Ali etrafında dönüyor. Ayrıca

kitaptan IV. Murat zamanında en ünlü fitık hekiminin Saliha Hatun olduğunu, dünya üzerinde ilk kadın teşkilatlanmasının Bacıyan-ı Rum olduğunu da öğreniyoruz.

TARİHİMİZ KADIN KAHRAMANLARLA ŞANLI

İspanya Kraliçesi İzabel, Fransızların özgürlük savaşçısı Jeanne D'Arc, Rusya'nın Katerina'sı ve Britanya'nın meşhur Elizabethler'i Batı tarih yazarlarının kahraman olarak sundukları kadınlar. Buna karşın zihnimizde oluşturulan imgeye göre tarihte bizim kadınlarımız hep acziyet sembolü olarak aksettiriliyor. Kimi zaman analığına ya da hayırlarına dem vurularak yüceltilenler olsa da, Hürrem Sultan gibi örneklerle ekseriyetle fitnelere sebep gösteriliyorlar. Yazar Ünver, işte bu yanlış ön kabulden yola çıkarak diyor ki: 'Oysa bizim tarihimiz pek çok kadın kahramanla şanlıdır. Bezm-i Âlem Valide Sultan, cahili olduğumuz nice kutlu kadınlarımızdan bir tanesi. Bizde oluşturulan algının karşısında durarak özellikle Osmanlı saray kadını Hürrem Sultan'a hapsedilmiş kimlikten kurtarmak istedim.' Kitapta, 'Osmanlı kadını kafeste miydi?' sorusuna batılı kadın seyyahlar cevap veriyor. Daha pek çok doğru bildiğimiz romanda tekrar sorgulanıyor. Ünver bunu yaparken ne tamamen tarihi aklıyor, ne de eleştiri yağmuruna tutuyor. Burada belirlediği çizgiyi de şu sözlerle belirtiyor: 'İfrat ve tefrite kaçmanın manası olmadığına inandıkça hiç zor değil. 600 yıllık Osmanlı medeniyetinin parlak zamanları da olmuş, zor zamanları da. Sonuçta insanoğlundan bahsediyoruz ki iyi de ruhunda, kötü de. Neler başarabileceğimizi hatırlatmak için zaferler, fetihler yazılmalı. Neden çöküşe sürüklendiğimizi bilip ibret almak için de sıkıntılı zamanlar ve nedenleri. Yargılama, mahkum etme amacı gütmeyen yazınca, okuyucuya eleştirel gözle bakma fırsatı sunmuş oluyorum ve gerçekler edebi bir üslupla can buluyor. Böyle bir niyet ise beni doğal bir süreç olarak, hem oryantalistlerden hem de diğer uçtan uzak tutuyor.'

Cariye olmak isteyen sultanlar var

Ünver'in bunca yıllık araştırmaları sonucu hareme ve hanım sultanlara ilişkin çok farklı izlenimleri olmuş. Ünver bu izlenimleri şu cümlelerle aktarıyor: 'Pek çok hanedan mensubu kadın, aslında sosyal hayatta sıradan bir kadın olmayı tercih ediyor. Hatta haremde bir cariyeye olmayı dileyenler bile var. Zira cariyeler dahi Hünkar kızlarından daha hür, haklarını kullanabiliyorlar. Sosyal yaşama diğerleri kadar dahil olamadıkları gibi hanım sultanların kaderi ekseriye devletin siyasetine göre yön buluyor, tercihleri öyle sınırlı. Osmanlı Hanım Sultanlarının devletin istikbali adına Hünkar'ın emriyle siyaseten evlilik yaptıklarını görüyoruz. Acaba sevdalandığıyla izdivaç eden ya da evlendiği Paşa'ya sonradan aşık olarak mesud bir hayat yaşama bahtiyarlığına, altı asırlık hanedanlıkta kaç Hanım Sultan ermiştir? Sanmıyorum ki bir elin parmaklarını geçsin.' Yazar, siyaset gereği çocuk yaşta devlet adamlarıyla nikahlananlar içinse 'Sultan İbrahim'in kızı Fatma Sultan üç yaşında izdivaç edip dört yaşında dul kalmıştır. Elbette bunu belirtirken aile hayatı için sultanların ergenliğinin beklenmek zorunda oluşunu dikkatten kaçırmamalı! Öte yandan hanım sultanlardan bazılarının eşi nikahın sonrasında tayin olunduğu vilayete gidiyor ve Hanım Sultan eşinden ayrı, İstanbul'da yaşamını devam ettiriyor. Zenginliğin ve şatafatın tadını çıkaran pek az' diyor.

Sahaflar benim hazinem

Hanım sultanları anlatan romanlar ciddi bir araştırmayı da gerektiriyor. Yazara bu dönemde Osmanlı'nın son döneminde yayınlanan kadın gazeteleri de çok fazla yardımcı olmuş. Ve sahaflar, Ünver 'Onlar benim hazinem' diyor. Çalışma sürecinin sonrasını ise şöyle açıklıyor: 'Tek bir kayıtla yetinmeden, karşılaştırmalar yapıp kesinleştirerek bilgileri topluyor bir kronolojiye oturtuyorum. Ardından kendi söylemek istediklerimi yan bir hikâyeyle gerçek tarihe ters düşmeyecek şekilde kurguya yediriyorum. Hakimiyet zor, evim envanter dolu, fakat nihayeti memnuniyet ve şükür.' Peki, böylesi güçlü kadınları yazmak Ünver'e ne öğretti?

Yazar, 'Canımı acıttı. Meğer onlar nasıl da saklı kalmışlar, gözlerden uzak tutulmuşlar! Bilmenin sancısı ağırdır' diye belirtiyor.

Bezm-i alem kimdir?

II.Mahmut'un kadını ve Sultan Abdülmecit'in annesidir. 14 yaşında tahta çıkan oğlu Abdülmecit Han'ın tecrübesizliğini telafi etmesini bilmiştir. Adaletli ve basiretli siyasetiyle padişah büyüdüğünde dahi gerektiğinde fikir beyan ederek oğluna Osmanlı'nın belki de en güç zamanında destek olmuştur. Osmanlı'yı asra yakıştıran imarları; Galata köprüsü, Gureba Hastanesi, Valide Mektebi, Sıbyan Mektebi'nin yanı sıra Dolmabahçe ve Gureba Camileri dışında ecdadı gibi İstanbul'un pek çok mevkiye yaptırdığı kütüphaneden matbaalara türlü hayratı mevcuttur. Devletin kaynaklarını kullanmadan, kendi geliriyle hayır yapmıştır, Mekke ve Medine'ye de hizmet etmiştir. Bezm-i Âlem Valide Sultan, fakirin fukaranın himayedarı, eli uzanabildiği kadar gurebanın, mazlumun yardımcısıydı. Cömert, şefkatli ve merhamet sahibiydi. Yetim ve öksüzlere sahip çıkar, kimsesiz genç kızları evlendirir, borç sebebiyle hapse düşenlere maddi yardımda bulunurdu. Harem halkının israf ve şatafat tutkusuna mani olmaya gayret ederken, özellikle genç kızların ve kadınların tedrisine dair hizmetlerde bulunmuştur.

Bazen kurgu ve tarihi gerçekler öyle bütünüleştiriyor ki, bazen kahramanların tarihi kişilik sanılacak diye endişe ediyorum.

Mine Sultan Ünver, hanım ve valide sultanların hayatlarını kurgu romanlarla birleştiren bir yazar. En son Bezm-i Alem'i yazan Ünver kadın sultanları yazma süreci için "Hakimiyet zor, evim envanter dolu, fakat nihayeti memnuniyet ve şükür" cümlelerini kuruyor

Aysel Yasa
ayseleyasa.com.tr

Hayatlarını didik didik ettim

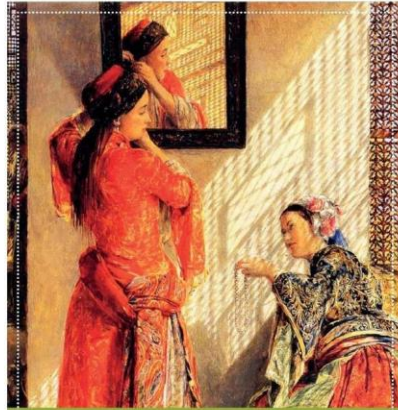

Cariye olmak isteyen sultanlar var

Ünver'in buca yıllık araştırmaları sonucu harem ve hanım sultanlara ilişkin çok farklı izlenimleri olmuş. Ünver bu izlenimleri şu cümlelerle aktarıyor: "Pek çok hanedan mensubu kadın, aslında sosyal hayatta sıradan bir kadın olmayı tercih ediyor. Hatta haremde bir cariye olmayı dilerken bile var. Zira cariyeler daha Hünkâr kütlerinden daha hür, haklarını kullanabiliyorlar. Sosyal yaşamı diğerleri kadar dahil olamadıkları gibi hanım sultanların kadere ekseriye devletin siyasetine göre yön buluyor, tercihleri öyle sınırlı. Osmanlı Hanım Sultanlarının devletin istikbalı adına Hünkâr'ın emriyle siyasetin evlilik yaptıklarını görüyoruz. Acaba sevdiğileriyle izdivaç eden ya da evlendiği Paşa'ya sonradan aşkı olarak mesud bir hayat yaşamaya bahşılıyorlarsa, altı asırlık hanedanlıkta kaç Hanım Sultan ermiştir? Sanmıyorum ki bir elin parmaklarını geçsin." Yazar, siyaset gereği çocuk yaşta devlet adamlarına nikahlanırlar çünkü "Sultan İbrahim'in kızı Fatma Sultan üç yaşında izdivaç edip dört yaşında dul kalmıştır. Elbette bunu belirlerken aile hayatı için sultanların erenliğinin beklenmek zorunda olacağını dikkatten kaçırılmamalı. Öte yandan hanım sultanlardan bazılarınin eşi nikahın sonrasında tayin olunduğu vilayete gidiyor ve Hanım Sultan eşinden ayrı, İstanbul'da yaşamını devam ettiriyor. Zenginlik ve şatafatın tadını çıkararak pek az" diyor.

Sahaflar benim hazinem

Hanım sultanları anlatan romanlar ciddi bir araştırmayı da gerektiriyor. Yazara bu dönemde Osmanlı'nın son döneminde yayınlanan kadın gazeteleri de çok fazla yardımcı olmuş. Ve sahaflar. Ünver "Onlar benim hazinem" diyor. Çalgıma sürecinin sonrasını ise şöyle açıklıyor: "Tek bir kayıta yetirmeden, karşılaştırmalar yapıp kesinleştirecek bilgileri topluyor bir kronolojiye oturtuyorum. Ardından kendi söylemek istediklerimi yan bir hikâyeyle gerçek tarihe ters düşmeyecek şekilde kurguya yediyorum. Hakimiyet zor, evim envanter dolu, fakat nihayeti memnuniyet ve şükür". Pekî, böylesi güçlü kadınları yazmak Ünver'e ne öğretti? Yazar, "Canımı acıttı. Meğer onlar nasıldır da saklı kalmışlar, gözlerden uzak tutulmuşlar! Bilmenin sancısı ağır" diye belirtiyor.

Bezm-i alem kimdir?

II. Mahmut'un kadını ve Sultan Abdülmecit'in annesidir. 14 yaşında tahta çıkan oğlu Abdülmecit Han'ın tecrübesizliğini telafi etmesini bilmiştir. Adaletli ve basiretli siyasetiyle padişah büyüdüğünde dahi gerektiğinde fikir beyan ederek oğluna Osmanlı'nın belki de en güçlü zamanında destek olmuştur. Osmanlı'yı asra yakıştıran imarları, Galata köprüsü, Gureba Hastanesi, Valide Mektebi, Sıbyan Mektebi'nin yanı sıra Dolmabahçe ve Gureba Camileri dışında edindiği gibi İstanbul'un pek çok mekânı yaptırdığı kütüphaneler matbaalara türlü

hayratı mevcuttur. Devletin kaynaklarını kullanmadan, kendi geliriyle hayır yapmıştır. Mekke ve Medine'ye de hizmet etmiştir. Bezm-i Alem Valide Sultan, fakirin fukaranın himayeden, eli uzanabildiği kadar gurebanın, mazlûmun yardımcısıydı. Cömert, şefkatli ve merhamet sahibiydi. Yetim ve aksizlere sahip çıkar, kimsesiz genç kızları evlendirir, boğ sebebiyle hapse düşenlere maddi yardımda bulunurdu. Harem halkının ısraf ve şatafat tutkusuna mani olmaya gayret ederken, özellikle genç kızların ve kadınların tedrisine dair hizmetlerde bulunmuştur.

Muhteşem Yüzyıl, ekranlara gelmeye başladığından beri, Osmanlı tarihi oryantalizmden sonra ikinci bir derde muzdarip oldu. O da popüler tarih. Harem, entrika, güç savaşları derken gözler bir anda yüz yıllar evveline çevrildi. Haremde yaşayan kadınların hayatları da bu bağlamda didik didik edildi. Düz bir mantıkla baktığımızda bunda sıkıntı yok. Ama tarih denen olgu popülaniteye kurban edilmeye aslı sıkıntı da buradan çıkıyor. Yazar Mine Sultan Ünver, hanemdeki kadınlara yüzümüzü inen tüm perdeleri kapatarak bakan biri. Tarihlin tozlu sayfalarında kaybolan hanım sultanların hayatlarını araştırarak, arşivleri didik didik eden Ünver'e "hanım sultan uzmanı" demek hiç de yanlış olmaz.

TANZİMAT'IN ANNESİYDİ

Son kitabı Bezm-i Alem Dördü Aşk kitabı, geçtiğimiz ay Selis Yayınları'ndan çıkan Ünver bu kez II. Mahmut'un eşi, Sultan Abdülmecit'in annesi ve Tanzimat'ın valide sultanı Bezm-i Alem'i tanıtıyor bizlere. Bunu yaparken de haremde dair bilinen ezberleri altı üst ediyor. Osmanlı Rus çekişmesi, saray ziyaret eden yabancı diplomatların yaşadıkları, genç yaşta sultan olan Abdülmecid döneminde olan biteni anlatan kitapta Bezm-i Alem'in sırdaşı Yüsa'nın gözüyle bakıyoruz döneme. Ceride-i Havadis'te erkek müsteşarı yazılar yazan Yüsa ve Bezm-i Alem'in sohbetleri, Kayseri Vâlisü Sühupâşâ Hatun'u, yeryüzünün ilk bostekânı addedilen Dilhazâr Kalfa, şairler, gazeteciler, Bab-ı Ali etrafında dönüyor. Ayrıca kitapta IV. Murat zamanında en ünlü fıkâh hekiminin Saliha Hatun olduğunu, dünya üzerinde ilk kadın teşkilatlanmasının Bacıyan-ı Rum olduğunu da öğreniyoruz.

TARİHİMİZ KADIN KAHRAMANLARLA ŞANLI

İspanya Kraliçesi İzabel, Fransızların özgürlük savaşçısı Jeanne D'Arc, Rusya'nın Katerina'sı ve Britanya'nın meşhur Elizabethleri Batı tarih yazarlarının kahraman olarak sunulmuş kadınlar. Bana karşın zihnimizde oluşturulan imgeye göre tarih bizim kadınlarmız hep acizyet sembolü olarak alsettiriliyor. Kimi zaman analığına ya da hayırlarına dem vurularak yüceltilenler olsa da, Hürrum Sultan gibi örneklerle ekseriyetle fimelelere sebep gösteriliyorlar. Yazar Ünver, işte bu yanlış ön kabulden yola çıkarak diyor ki: "Oysa bizim tarihimiz pek çok kadın kahramanla şanlıdır. Bezm-i Alem Valide Sultan, cahili olduğumuz nice kutlu kadınlarmızdan bir tanesi. Bizde oluşturulan algının karşısında durarak özellikle Osmanlı saray kadını Hürrum Sultan'a hapsedilmiş kimsikten kurtarmak istedim." Kitapta, Osmanlı kadın kalfeste miydi? sorusuna batılı kadın seyyahlar cevap veriyor. Daha pek çok doğru bildiğimiz romanda tekrar sorgulanıyor. Ünver bunu yaparken ne tamamen tarihi akıyor, ne de eleştiri yağmuruna tutuyor. Burada belirlediği çizgiyi de şu sözlerle belirtiyor: "İffat ve tefrite kaçmanın manası olmadığına inandıkça hiç zor değil. 600 yıllık Osmanlı medeniyetinin parlak zamanları da olmuş, zor zamanları da. Sonuçta insanlığından bahsediyorsunuz ki iyi de ruhumda, kötü de. Neler başarabileceğimizi hatırlatmak için zaferler, fetihler yazılmalı. Neden çoktuz stürlendikimizi bilip ibret almak için de sıkıntılı zamanlar ve nedenleri. Yargılama, mahkum etme amacı gütmeyen yazınca, okuyucuya eleştirel gözle bakma fırsatı sunmuş oluyorum ve gerçekler edebi bir üslupla can buluyor. Böyle bir niyet ise beni doğal bir süreç olarak, hem oryantalistlerden hem de diğer uçtan uzak tutuyor."

